

TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI

Mamatkodirov Maxammadali Mamatisakovich

*Farg'ona davlat universiteti axborot
texnologiyalari kafedراسi katta o'qituvchisi.
maxam.uz.1976@gmail.com*

Shaxzodaxon Xomidova Ismoiljon qizi

*Farg'ona davlat universiteti, iqtisodiyot
fakulteti, birinchi bosqich talabasi.
khomidova07@gmail.com*

Annotatsiya: Mazkur maqolada turizm sohasini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning roli ilmiy asosda tahlil qilinadi. Xususan, raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, onlayn platformalar va raqamli marketing vositalarining turizm industriyasiga ta'siri statistik ma'lumotlar asosida yoritiladi. Shuningdek, sohaga oid muammolar va istiqbolli yo'nalishlar aniqlanadi.

Kalit so'zlar: Raqamli transformatsiya, turizm industriyasi, e-turizm, sun'iy intellekt, raqamli marketing, innovatsiya, VR/AR

Аннотация: В данной статье на научной основе анализируется роль и значение цифровых технологий в развитии туристической отрасли. В частности, на основе статистических данных освещается влияние процессов цифровой трансформации, технологий искусственного интеллекта, онлайн-платформ и инструментов цифрового маркетинга на индустрию туризма. Кроме того, выявляются существующие проблемы отрасли, а также предлагаются пути их решения и перспективные направления развития.

Ключевые слова: цифровая трансформация, туристическая индустрия, электронный туризм, искусственный интеллект, цифровой маркетинг, инновации, VR/AR технологии

Abstract: This article scientifically analyzes the role and significance of digital technologies in the development of the tourism sector. In particular, the impact of digital transformation processes, artificial intelligence technologies, online platforms, and digital marketing tools on the tourism industry is highlighted based on statistical data. In addition, existing challenges in the sector are identified, and ways to address them, as well as promising directions for future development, are proposed.

Keywords: digital transformation, tourism industry, e-tourism, artificial intelligence, digital marketing, innovations, VR/AR technologies

Kirish: So‘nggi o‘n yilliklarda turizm global iqtisodiyotning eng muhim va tez rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. World Tourism Organization ma‘lumotlariga ko‘ra, 2019-yilda xalqaro turistlar soni 1,5 milliard nafardan oshgan bo‘lsa, pandemiyadan keyingi davrda (2023–2024 yillar) turizm yana tiklanib, sezilarli o‘shish sur‘atlarini ko‘rsatmoqda.

Shuningdek, World Travel and Tourism Council hisobotiga ko‘ra, turizm sohasi jahon YAIMining qariyb 10 foizini tashkil etadi. Bu esa ushbu sohaning iqtisodiy ahamiyati naqadar yuqori ekanligini ko‘rsatadi.

Zamonaviy bosqichda turizm rivoji bevosita raqamli texnologiyalar bilan bog‘liq bo‘lib, bu jarayon ilmiy adabiyotlarda “raqamli transformatsiya” deb ataladi.

1. Raqamli transformatsiyaning nazariy asoslari.

Raqamli transformatsiya-bu iqtisodiyot tarmoqlarida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali samaradorlikni oshirish jarayonidir. Klaus Schwab o‘zining “To‘rtinchi sanoat inqilobi” asarida bu jarayonni jamiyat rivojining yangi bosqichi sifatida baholaydi. Turizmda raqamli transformatsiya quyidagi yo‘nalishlarda amalga oshiriladi:

- xizmatlarni avtomatlashtirish;
- katta ma‘lumotlar (Big Data) tahlili;
- sun‘iy intellektni qo‘llash;
- mijozlar tajribasini shaxsiylashtirish.

2. Onlayn platformalar va e-turizm rivoji.

E-turizm (electronic tourism) tushunchasi turizm xizmatlarining raqamli muhitga ko‘chirilishini anglatadi. Bugungi kunda turistlarning 70–80 foizi sayohatni internet orqali rejalashtiradi. Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra onlayn bron qilish bozori yiliga o‘rtacha 10–12% ga o‘smoqda. Mobil qurilmalar orqali bron qilish ulushi 60% dan oshgan. turistlarning 90% dan ortig‘i safar oldidan internetdagi sharhlarni o‘rgana olishi rivojlanib bormoqda. Bu esa raqamli platformalarning turizmga hal qiluvchi o‘rin tutishini ko‘rsatadi.

3. Raqamli marketing va iste‘molchi xulqi.

Raqamli marketing turizm industriyasida talabni shakllantirishning asosiy vositasiga aylandi. Google tadqiqotlariga ko‘ra, sayohat qiluvchilarning aksariyati qaror qabul qilish jarayonida onlayn qidiruv tizimlaridan foydalanadi. Ijtimoiy tarmoqlar orqali destinatsiyalar imidji shakllanadi, turistlarning tanloviga ta‘sir o‘tkaziladi, "raqamli og‘zaki reklama" (e-WOM) rivojlanadi. Masalan, Instagram va TikTok platformalarida joylashtirilgan kontent turistlar oqimini sezilarli darajada oshirishi mumkin.

4. Sun‘iy intellekt va katta ma‘lumotlar (Big Data).

Sun'iy intellekt turizmدا xizmatlarni optimallashtirish va shaxsiylashtirish imkonini beradi. IBM va Microsoft kabi kompaniyalar turizm uchun AI yechimlarini ishlab chiqmoqda.

AI quyidagi vazifalarni bajaradi:

- turistlarga individual tavsiyalar berish;
- chat-botlar orqali 24/7 xizmat ko'rsatish;
- talab prognozini aniqlash.

Big Data esa turistlarning xatti-harakatlarini tahlil qilish orqali strategik qarorlar qabul qilishda muhim rol o'ynaydi.

5. Virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalari.

VR va AR texnologiyalari turizmدا innovatsion marketing vositasi sifatida keng qo'llanilmoqda. Tadqiqotlarga ko'ra VR kontent turistlarning sayohat qilish ehtimolini 20–30% ga oshiradi va buning natijasi o'laroq muzeylar va tarixiy obidalar uchun virtual ekskursiyalar soni yildan-yilga ortmoqda. Bu texnologiyalar, ayniqsa, pandemiya davrida turizmni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynadi. . Raqamli texnologiyalarning iqtisodiy samaradorligi.

6. Raqamli texnologiyalar turizm iqtisodiyotiga quyidagi ijobiy ta'sirlarni ko'rsatadi: xizmatlar tannarxi kamayadi, samaradorlik oshadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi.

World Bank hisobotlariga ko'ra, raqamli iqtisodiyot rivojlangan mamlakatlarda YAIM o'sishiga sezilarli hissa qo'shmoqda.

7. Muammolar va cheklovlar.

Raqamli texnologiyalarni joriy etishda quyidagi muammolar mavjud:

- raqamli tafovut (digital divide);
- infratuzilmaning yetishmasligi;
- kiberxavfsizlik tahdidlari.

Shuningdek, ayrim rivojlanayotgan mamlakatlarda internet tezligi va texnik imkoniyatlar cheklanganligi.

8. O'zbekiston turizmi va raqamli transformatsiya.

O'zbekistonda ham turizmni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar keng joriy etilmoqda:

- a)elektron viza tizimi,
- b)onlayn bron qilish xizmatlari,
- d)milliy turizm portallari

Bu chora-tadbirlar mamlakatga kelayotgan turistlar sonining ortishiga xizmat qilmoqda.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar turizmni rivojlantirishning asosiy drayveriga aylangan. Ular orqali xizmat sifati oshadi, turistlar oqimi ko'payadi, iqtisodiy samaradorlik ta'minlanadi

Kelajakda esa "aqli turizm" va to'liq raqamli ekotizimlar shakllanishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.UNWTO Tourism Highlights Reports
- 2.WTTC Economic Impact Reports
- 3.Schwab K. "The Fourth Industrial Revolution"
- 4.World Bank Digital Economy Reports
- 5.Google Travel Insights
- 6.Ilmiy jurnallar va maqolalar (Scopus, Web of Science)
- 7.Internet manbalari va statistik ma'lumotlar